

שיעורי ראש השנה לכיתות א'-ב'

מס'	כותרת	מטרה מרכזית
1	סמלי וסמני חגי תשרי	הכרות עם סמלי ומנהגי חגי תשרי.
2	סדר ראש השנה	טקס פתיחת שנה, המשלב הכרות עם סמני החג, שירה משותפת ושיתוף.
3	חודשי השנה העבריים	הכרות עם חודשי השנה העבריים ועונות השנה.

שיעור ראשון – סמלי וסמני חגי תשרי

מטרה - הכרות עם סמלי ומנהגי חגי תשרי.

מהלך הפעילות

1. פתיחה – נקריא את השיר 'ברכה שנשא' של חנן שדמי (נספח א').
 - אחרי הבית הראשון נשאל: מי רוצה לספר במה הוא/ היא מברך את עצמו בשנה החדשה?
 - מי רוצה לספר במה הוא/ היא מברך את חברי וחברות הכיתה?
 - אחרי קריאת השיר כולו נשאל: אילו עוד מעשים אנו יכולים לעשות כדי שתהיה לנו שנה טובה?
2. התאמת תמונה למושג – נחלק לכל שולחן תמונות (נספח ב'). לאחר מכן, נקריא שמות של מושגים, ובבקש למצוא את התמונה המתאימה למושגים שהוצגו. לאחר שנחבר בין שם לתמונה, נקרא הסבר קצר אודות המושג.
3. נחלק דף צביעה. לאחר הצביעה נסייע לתלמידים לכתוב אגרת ברכה למשפחה (נספח ג')

נספח א'

ברכה שנשא לראש השנה / חנן שדמי

ברכה שנשא לכל ידידנו	אם נאהב יותר משנשנא
לשנה הקרבה ובאה	זה יהיה פשוט נפלא
כדאי לאחל אותה גם לעצמנו	אם נסלח יותר משנכעס
פשוטה, צנועה ונאה.	זה יהיה יפה ומנומס.
שנהיה טובים יותר משהיינו	ואם כל אחד באמת יעשה
שנעשה מעשים טובים משעשינו	כל אשר יכול
וכשכל אחד יעשה ככל אשר יכול	ודאי שתהיה
ממילא תהיה שנה טובה לכל.	שנה טובה לכל.

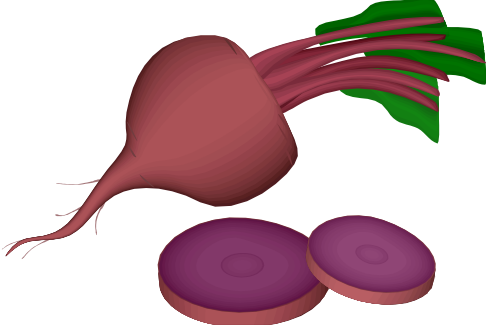

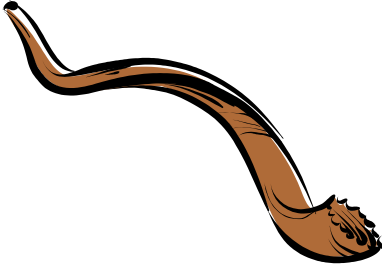
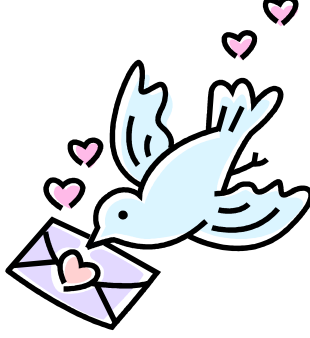

הסבר	מושג	תמונה
נהוג לאכול תפוח בדבש בסגולה לשנה מתוקה	תפוח בדבש	
נהוג לשלוח איגרות ברכה לשנה טובה לחברים ומכרים.	איגרת ברכה	
פורח בעונה, ומסמל הסתיו	חצב	
נהוג לאכול רימון ולברך שירבו מעשינו כרימון. יש הטוענים כי לרימון 613 גרגירים = תרי"ג מצוות.	רימון	
נהוג לאכול ראש דג, סמל לפירון ושנהיה לראש ולא לזנב.	ראש דג	

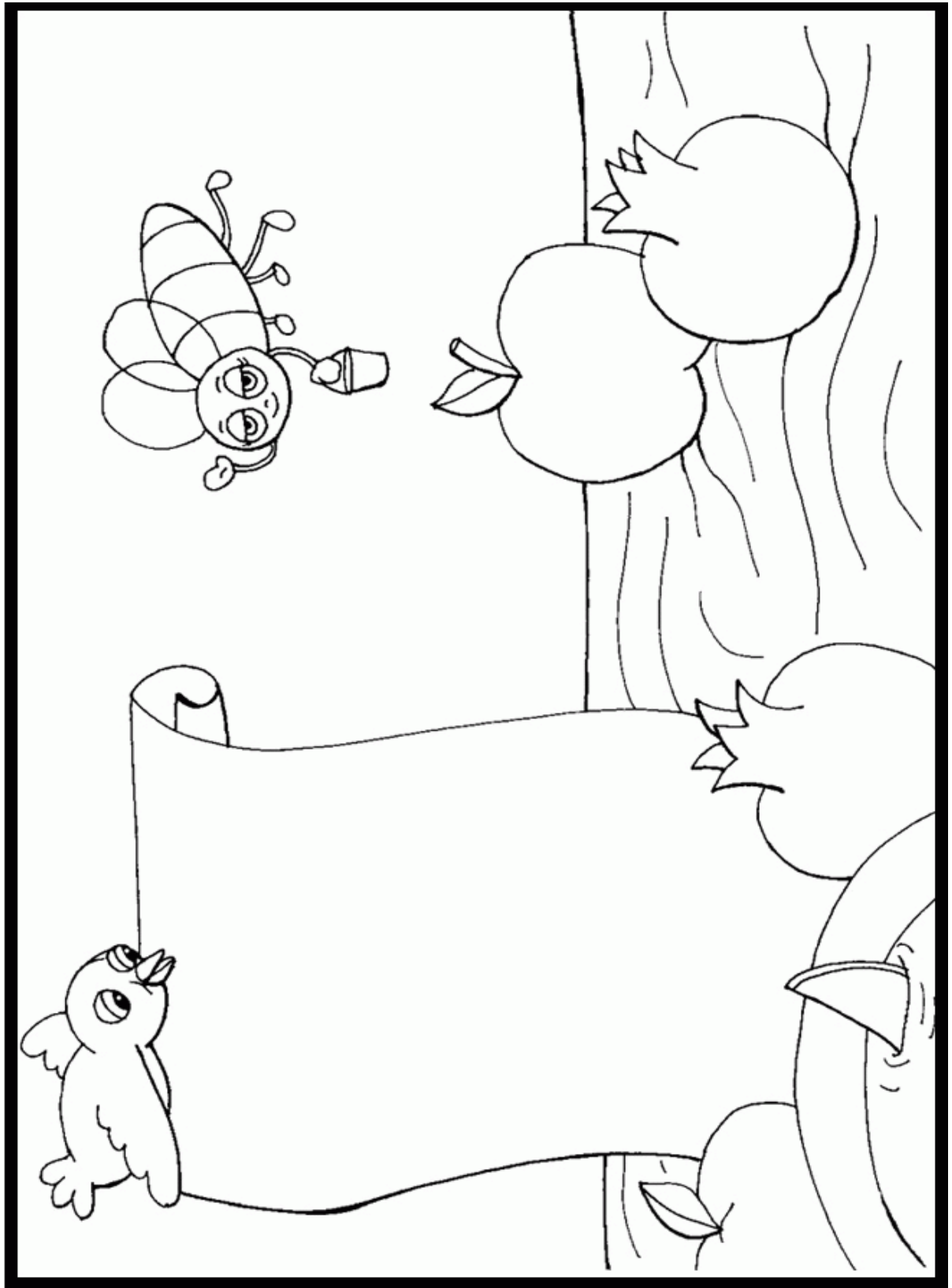
<p>בגלל שמו נהוג לאכול ולברך "שיסתלקו כל אויבינו"</p>	<p>סלק</p>	
<p>מזל חודש תשרי וסמל לדין. על פי המסורת ראש השנה הוא יום הדין לכל העולם וביום כיפור ניתן גזר הדין.</p>	<p>מאזניים</p>	
<p>על פי המסורת בראש השנה נברא האדם הראשון.</p>	<p>בריאת האדם</p>	
<p>משמש לתקיעה טקסית בראש השנה וביום כיפור.</p>	<p>שופר</p>	
<p>יונת שלום – ברכה לשנת שלום, המופיעה באגרות ברכה.</p>	<p>יונה</p>	

<p>חלק מתפילת יום הכיפורים היא אזכרת נשמות של נפטרים.</p>	<p>נר נשמה</p>	
<p>טקס ב-א' ראש השנה בו נהוג לצאת למקור מים, להפוך את כיסי הבגד ולהשליך באופן סמלי מעשים רעים. סמל להטהרות מן החטאים.</p>	<p>תשליך</p>	

שיעור שני – סדר ראש השנה

מטרה: קיום טקס חגיגי לפתיחת השנה, המשלב הכרות עם סמני החג, שירה משותפת ושיתוף.

הסבר למורה: ראש השנה הוא יום פתיחת השנה העברית, וכן יום הדין, הפותח את עשרת ימי תשובה בהם ניתן לעשות תיקון וחשבון נפש. הסדר המוצע מורכב מארבעה מסמלי הסדר המסורתי – **התפוח, הרימון, התמר והשושנה**. כל סמל מייצג ערכים שונים וכולל הצעה להפעלה כיתתית (שיר, הסבר, משחק, שאלה לדיון, ברכה ואכילה).

הערכות: סידור הכיתה בצורת ח', מפות לבנות ומאכלי הסדר על השולחנות: תפוח, דבש, רימונים מפורקים, תמרים, אגרטל עם שושנים כמספר הילדים, מסך ומצגת שירים (קליפים).

מהלך הסדר

- דברי פתיחה:** היום נקיים סדר לקראת ראש השנה. בדומה לליל הסדר שאנו עורכים כל שנה בחיק המשפחה בפסח, היום נקיים סדר ראש השנה יחד עם חברינו לכיתה – נשיר שירי חג, נספר על מאכלי וסימני החג, נשחק, נברך וגם נאכל.

תפוח בדבש

- מלמדים את השיר: תפוח בדבש/ נעמי שמר**

מה חדש תפוח בדבש	דבש מבית זרע או דבש מכנרת	
הי הו תפוח בדבש	מפרח הנוי או מפרח הבר	פזמון
איך המרגש תפוח בדבש	ריח אפך לי מתוק כתפוח	הי הו תפוח בדבש..
בחיי תפוח בדבש	ודש חיוכך הוא כדבש הניגר	
		יש עת לדבש ויש עת לתפוח
בוא ונצא לשדה הפתוח	פזמון	יש לכל חפץ מועד ומקום
על עץ התפוח נביט מקרוב	מה חדש תפוח בדבש	עת לעמול יש ועת לנוח
בוא ונמצא איזה גרנד אלכסנדר	הי הו תפוח בדבש	ועת מלחמה יש ועת שלום
או יונתן, או רומא, או דלישס זהוב	איך המרגש תפוח בדבש	
	בחיי תפוח בדבש	פזמון X 3
פזמון		הי הו תפוח בדבש
מה חדש תפוח בדבש	כל השנה לי חיכית כתפוח	תחת השמש אין כל חדש
הי הו תפוח בדבש	בסוד העלים ובאופל הסבך	יש חדש, תפוח בדבש
איך המרגש תפוח בדבש	חיכית לי תמיד ועכשיו זה בטוח	בחיי תפוח בדבש
בחיי תפוח בדבש	ולחייך תפוח בדבש	

- הסבר על משמעות התפוח בדבש:** אכילת תפוח בדבש הינו סמל לשנה מתוקה.
- שאלה לכיתה:** שתפו במשהו חדש וטוב שתראו שיקרה לכם/ן השנה.
- משחק:** דף צביעה דבורה ודבש (מצורף בנספח).
- ברכה ואכילה:** 'שתתחדש עלינו שנה טובה ומתוקה מראשית השנה ועד אחרית השנה'.

תמר

- הסבר על משמעות התמר: התמר מסמל את הדבש והמתיקות בארצנו בימים העתיקים. עץ התמר הוא הדקל. בימים אלו התמר מבשיל וניתן לאכול אותו.
- שיר: נלמד את השיר 'צדיק בתמר יפרח' (מתוך תהילים, לחן עממי): צדיק כתמר יפרח, כארז בלבנון ישגה.
- שאלה לכיתה: שתפו במקום שאתם אוהבים לטייל בו בארץ.
- ברכה ואכילה: 'יהי רצון שירבה השלום, נודה בטעויות ונפעל לפיוס בינינו'.

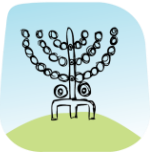
רימון

- הסבר על משמעות הרימון: הרימון גדל לקראת ראש השנה. בשל גרעיניו הרבים הרימון מסמל את השפע, את כל המעשים הטובים שלנו ואת כל העשייה שלנו לאורך השנה. אנשים עושים סביבנו מלא דברים, את חלקם אנחנו רואים ואת חלקם איננו רואים. לדוגמה יש מי שמגדלים צמחים, מכינים אוכל, בונים כבישים, בונים בתים, מטפלים בנו. גם אנחנו עושים שפע של דברים – יוצרים, משחקים, לומדים דברים חדשים. מאוד חשוב שנקפיד שכל הדברים הרבים שאנו עושים יעשו מתוך התחשבות בזולת, שיתוף פעולה עם האחר ושלא משנה כמה אנחנו עסוקים, נזכור לעזור לחברים, להורים, למורים.
- נשיר שיר: שנה טובה/ ליון קיפניס, לחן: נחום נרדי

שנה טובה, שנה טובה!	ולכל נוטר, בעיר, בכפר,	שנה הלכה, שנה באה
	ברכת "חזק" נמסרת.	אני כפי ארימה
שנה טובה לכל עמל	שנה טובה, שנה טובה!	שנה טובה לך, אבא,
בניר וגם במלט,		שנה טובה לך, אמא
שנה טובה ומתוקה	שנה טובה, טייס אמיץ,	שנה טובה, שנה טובה!
לכל ילדה וילד!	רוכב במרום שמיים,	
שנה טובה, שנה טובה!	ורוב שלום מלח עברי,	שנה טובה לדוד גיבור
	עושה דרכו במים.	אשר על המשמרת

- שאלה לכיתה: שתפו בדברים טובים שתראו לעשות בשנה הקרובה בחיק המשפחה או עם חברי הכיתה.
- משחק: אמת ושקר על הרימון (נזמין נציגים לנחש האם המשפטים הנאמרים על הרימון הם אמת או שקר):
 - ברימון יש כ-600 גרעינים. **אמת**
 - בארץ ישראל לא גדלים שיחי רימון. **שקר** (בארץ מגדלים עצי רימון)
 - פרי עץ הרימון הוא אחד משבעת המינים בהם נתברכה ארץ ישראל. **אמת**
 - הרימון הוא סוג של פרח. **שקר** (הרימון הוא עץ נמוך או שיח)
 - הרימון איננו פרי בריא לאכילה ושתייה. **שקר**
 - על ראש הרימון ישנו כתר. **אמת**

- ברכה ואכילה: 'יהי רצון שירבו מעשינו הטובים כגרעיני הרימון'.

שושנים

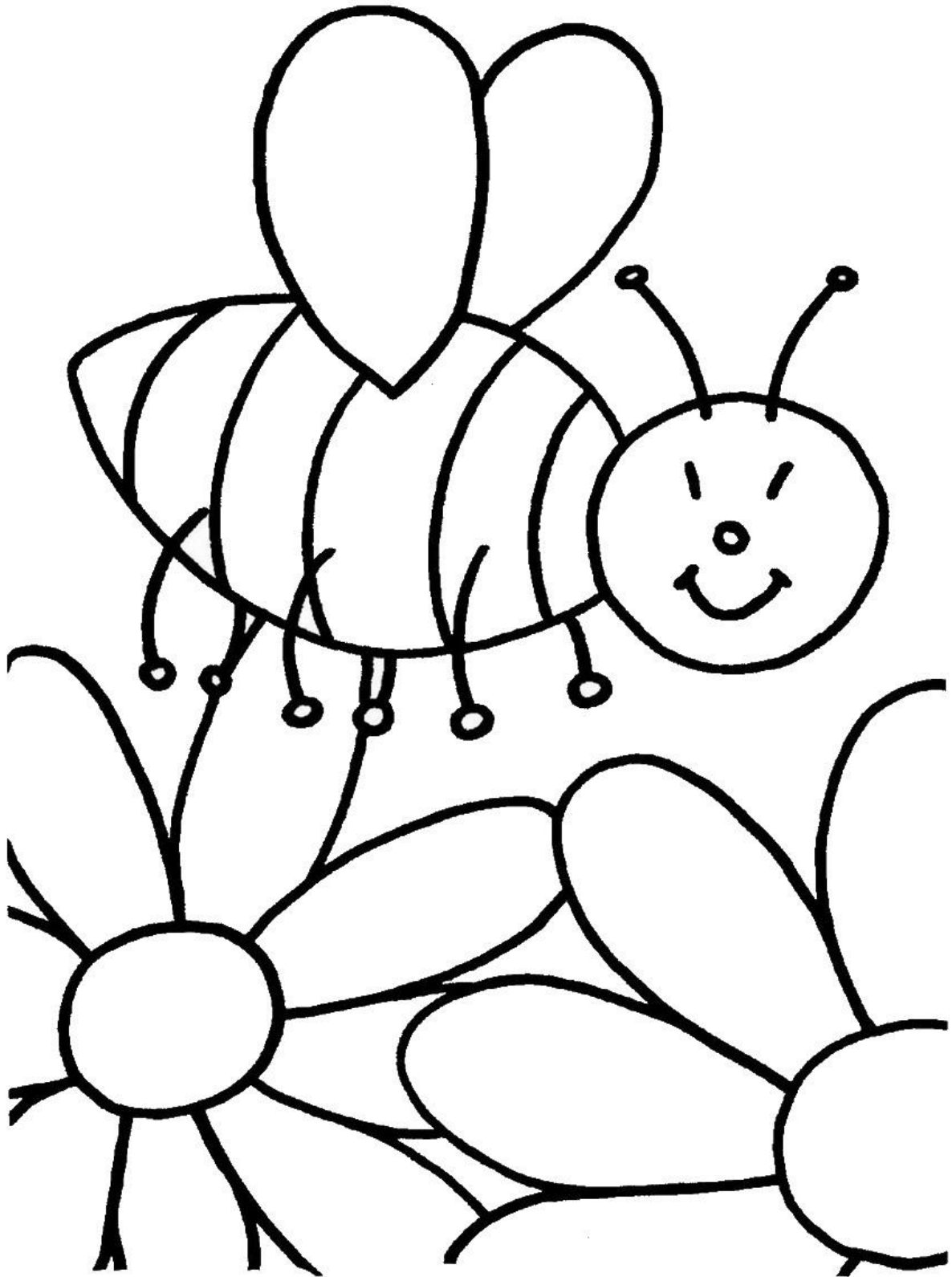
- הסבר על השושנה: השושנה היא פרח המסמל את השלום. בשנה החדשה אנו מצפים ומייחלים לשלום ביננו לבין עצמנו, ביננו לבין חברינו, ביננו לבין שכנינו.

- שרים שיר: בראש השנה/ נעמי שמר

בראש השנה, בראש השנה	בראש השנה כבר נשמה	בראש השנה, בראש השנה
פרחה שושנה אצלי בגינה	נדלק בשדה חצב	פרחה שושנה אצלי בגינה
בראש השנה סירה לבנה		בראש השנה סירה לבנה
עגנה לה בחוף פתאום	בראש השנה, בראש השנה	עגנה לה בחוף פתאום
	ליבנו ענה בתפילה נושנה	
בראש השנה, בראש השנה	שיפה ושונה תהא השנה	בראש השנה, בראש השנה
ליבנו ענה בתפילה נושנה	אשר מתחילה עכשיו.	ליבנו ענה בתפילה נושנה
שיפה ושונה תהא השנה	בראש השנה, בראש השנה	שיפה ושונה תהא השנה
אשר מתחילה לה היום	פרחה מנגינה שאיש לא הכיר	אשר מתחילה לה היום
	ותוך יממה הזמר המה	
בראש השנה, בראש השנה	מכל חלונת העיר	בראש השנה, בראש השנה
פרחה עננה ברקיע הסתיו		פרחה עננה ברקיע הסתיו

- שאלה לכיתה: איך נגדיל את שיתוף הפעולה והאווירה הטובה בכיתה?
- ברכה והרחה: מעבירים את הפרחים בין ילדי הכיתה, כל ילד מריח ומתפלל בלב לשלום.
- הצעה לפעילות: פעילות יצירה הכנת פרחים מנייר. סרטון הדגמה:
<https://www.youtube.com/watch?v=hn1UvJofAwU>
ציוד נדרש: שיפודי עץ בתוך קשיות ירוקות, קרפים צבעוניים, חוט ומחט, נייר דבק, מספריים.

שיעור שלישי – חודשי השנה העבריים

מטרות

- הכרות עם חודשי השנה העבריים.
- הכרות עם עונות השנה והאופן בו הן משפיעות על הטבע הישראלי.
- לימוד מילים חדשות בשפה העברית.

מהלך

1) פתיחה: נקריא/ נשמיע את השיר 'מתנה לראש השנה' מאת לאה נאור. (נספח א')

נשאל:

- אילו מתנות הביאו האורחים המברכים?
- אילו מתנות אנו יכולים להביא למשפחה? לחברים לכיתה? (מתנות שנכין בעצמנו, נמצא בטבע)

2) נשמיע את השיר 'שניים עשר ירחים בארץ ישראל' מאת נעמי שמר:

<https://www.youtube.com/watch?v=-jwC7G1Rdc>

3) נחלק לתלמידים דפי עבודה. (נספח ג')

4) נקריא לתלמידים את בתי השיר, ולאחר כל בית נשאל שאלה הקשורה לבית. השאלות מופיעות בדף העבודה של התלמידים ובדף שאלות למורה. (נספח ב')

נספח א'

זאת מתנה לראש השנה...

ענן אחד אפור

שלח טיפה קטנה

טיפה אחת קטנה

בכלל לא בעונה

- זאת מתנה לראש השנה...

ילדה אחת יפה

ציירה לי על החול

שמש ושמיים

פרח עם גבעול

- זאת מתנה לראש השנה

שתהיה לך שנה יפה ונחמדה

וגם לי -

- תודה, תודה...

מתנה לראש השנה

מלים: לאה נאור

לחן: מתי בספי

ציפור אחת קטנה

שלחה אלי נוצה

רציתי להחזיר

אמרה לי: לא רוצה

זאת מתנה לראש השנה

שתהיה לך שנה יפה ונחמדה

וגם לי -

- תודה, תודה

ענף אחד נמוך

שלח עלה אדום

רציתי להחזיר

אמר לי: מה פתאום

<p>מה הוא הפרי השחום הנחמד שמוכן לאכילה בחודש תשרי?</p> <p>(1) חרוב (2) קווי (3) תמר</p> <p>(ניתן לספר שהתמרים צמחו על העץ במשך חצי שנה והם נגדדים (נקטפים) בסוף הקיץ)</p> <p>מהו היורה שיורד על הגג בחשוון?</p> <p>(1) גשם (2) העלים של העץ (3) שוקולד</p> <p>(ניתן לספר שהיורה הוא הגשם הראשון שמבשר על תחילת החורף)</p>	<p>בתשרי נתן הדקל פרי שחום נחמד, בחשוון ירד יורה ועל גגי רקד</p>
<p>מי מהפרחים המופיעים בדף הוא הנרקיס?</p> <p>(1) נרקיס (2) רקפת (3) כלנית</p> <p>(ניתן לספר שחלק מהפרחים מתחילים את פריחתם בחורף. ניתן לשאול מי יודע איזה חג אנו חוגגים בחורף, חג בו מדליקים נרות?)</p> <p>מי זו החמה שבאה רק ליום אחד בשבט?</p> <p>(1) אחות של אמא (2) מכונת של מכבי אש (כבאית) (3) השמש</p> <p>(חשוב להסביר שהשמש מגיעה ליום אחד מכיוון ששבט הוא חודש של החורף בישראל, והשמים מכוסים עננים לרוב. ניתן לשאול את הילדים – איזה חג אתם מכירים עם המילה שבט?)</p>	<p>בכסלו נרקיס הופיע, בטבת ברד, ובשבט חמה הפציעה ליום אחד.</p>
<p>איזה פירות גדלים בפרדסים?</p> <p>(1) תפוזים וקלמנטינה (2) אפרסקים ושזיפים (3) מלונים ואבטיחים</p> <p>(חשוב להסביר שבחורף מבשילים פירות ההדר שגדלים על עצים)</p> <p>מה זה חרמש?</p> <p>(1) משמש מיובש (2) סכין עגול (3) סוג של חיפושית</p> <p>(חשוב להסביר שבעבר קצרו את החיטה בעזרת חרמשים, אך היום עושים זאת עם טרקטורים –</p>	<p>באדר עלה ניחוח מן הפרדסים, בניסן הונפו בכוח כל החרמשים</p>

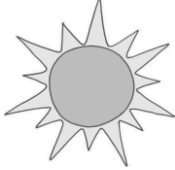

<p>החיטה חשובה מאוד לאדם מכיוון שממנה מכינים? (לחם). ניתן גם לשאול, איזה חג מפורסם דווקא באיסור על אכילה על לחם)</p>	
<p>בסיון הבכיר... מה זה הבכיר?</p> <p>(1) הבשיל. חלק מהפירות מבשילים. (2) נולדים אחים בכורים. (2) נהיו עננים בשמיים. (חשוב לספר שלפרי יש הרבה שלבים – החל מהיותו פרח ועד שהוא מבשיל ומגיע למכולת)</p> <p>מהו הקציר שמסתיים בתמוז ובאב?</p> <p>(1) מסיימים לעשות תספורת לילדים. (2) מסיימים לכסח את הדשא. (3) מסיימים לקצור עם החרמשים את החיטה.</p>	<p>באייר הכל צמח, בסיון הבכיר, בתמוז ואב שמחנו אחר קציר</p>
<p>למה מתחילים את השיר מהתחלה?</p> <p>(1) כי זה כיף לשיר שוב. (2) כי שיר טוב שרים פעמיים. (3) כי חודשי השנה ועונות השנה הם מעגל שחוזר על עצמו.</p>	<p>ובבוא אלול אלינו ריח סתיו עלה והתחלנו את שירנו מהתחלה.</p>

מה הוא הפרי השחום הנחמד שמוכן לאכילה בחודש תשרי?		
		
מהו הירור שיוזר על הגג בחודש חשוון?		
		
מי מהפרחים המופיעים בדף הוא הנרקיס?		
		
מי זו החמה שבאה רק ליום אחד בשבט?		
		
אילו פירות גדלים בפרדסים?		
		
מה זה חרמש?		
		
בסיוון הבכיר... מה זה הבכיר?		
		
מה זה הקציר שמסתיים בתמוז ובאב?		
